

STARI POPIS ZBIRKE KORESPONDENCIJE BISKUPA U BISKUPIJSKOM ARHIVU U ĐAKOVU

Vlatko Dolančić, Đakovo

UDK 091:262.3(497.5 Đakovo)

930.25(497.5 Đakovo)

Stručni članak

Primljeno 04/2007

Sažetak *Biskupijski arhiv u Đakovu, među svojim fondovima i zbirka-
ma, posjeduje i zbirku korespondencije đakovačkih i srijem-
skih biskupa. Korespondencija biskupa do danas nije sređena
zbog velike količine arhivskoga gradiva. Ipak, postoji jedan
popis gradiva te zbirke, koji je načinio Matija Pavić, koji je korespondenciju
djelomično složio i popisao. Navedeni je Pavićev popis nepotpun, te je tijekom
vremena red u tako složenom gradivu narušen, no kako su se pojedini istraživači
u nekoliko navrata pozivali upravo na taj Pavićev, do sada neobjavljen popis, u
tekstu koji slijedi donosimo pregled i autentičan prijepis Pavićeva popisa kore-
spondencije đakovačkih i srijemskih biskupa.*

Ključne riječi: *korespondencija, arhiv, popis, biskup, Matija Pavić.*

Uvod

Među arhivskim gradivom Biskupijskoga arhiva u Đakovu nalazi se više fondova i zbirki arhivskoga gradiva. Jedna od zbirki je i »Korespondencija Đakovačkih i Srijemskih biskupa« koja sadrži privatne spise đakovačkih biskupa (do 1773. godine¹), pojedinih srijemskih biskupa (također do 1773. godine) te

¹ Te su godine dvije biskupije, Đakovačka ili Bosanska s jedne, i Srijemska s druge strane bile sjedinjene u jednu, Đakovačku ili Bosansku i Srijemsku biskupiju.

biskupa đakovačkih i srijemskih. Kako ovaj arhiv do današnjih dana nije imao službenoga arhivara, a gradivo je sređivano prema potrebama pojedinih istraživača od njih samih, za vrlo malenu količinu gradiva bila su načinjena arhivska pomagala i vodiči. No, suprotno općoj praksi ovoga arhiva, za zbirku »Korespondencija Đakovačkih i Srijemskih biskupa« pronađen je jedan popis gradiva, načinjen na temelju fascikala. Popis je nađen u privatnoj korespondenciji biskupa Strossmayera.

1. Autorstvo popisa gradiva

Prvi trag sređivanja korespondencije Đakovačkih i Srijemskih biskupa pronađen je u pismu koje je tajnik biskupa Strossmayera, Mato Novosel, 14. srpnja 1895. godine pisao u Rogašku Slatinu (gdje se biskup Strossmayer liječio i odmarao) u kojemu navodi da »*Gospodin profesor Pavić neumorno radi u arhivu*«². Čini se da je biskup Strossmayer dopustio Matiji Paviću³ da sredi njegovu i korespondenciju prijašnjih biskupa. Vjerojatno je Pavić prvo sredi posebno Strossmayerovu korespondenciju, a onda je, zajedno s dugogodišnjim Strossmayerovim tajnikom Milkom Cepelićem, izdao knjigu o životu i djelu biskupa Strossmayera.⁴ Usput je vjerojatno popisao i privatnu korespondenciju prethodnika biskupa Strossmayera. Kako je Matija Pavić bio povjesničar, i prema danas dostupnim podacima, čini se da je upravo on sredi gradivo i načinio popis korespondencije biskupa od biskupa Bakića do Strossmayera. Usporedbom rukopisa popisa, s ostalim Pavićevim pismima, s velikom se sigurnošću može potvrditi da je rukopis Pavićev.

2. Popis korespondencije biskupa

Sam tekst popisa korespondencije biskupa rukom je napisan na 6 stranica, dio tintom, a dio je naknadno dodan grafitnom olovkom. Dodani dio rukopisa nešto je drugačiji, no čini se da potječe od iste osobe. Popis je načinjen i podijeljen u 35 fascikala. Ispod broja svakoga fascikla, koji je naznačen rimskim brojevima, nalazi se sadržaj navedenoga fascikla. Prvi dio popisa pisan je većinom

² U: Biskupijski arhiv u Đakovu, Strossmayerova korespondencija 1895. godina.

³ Matija Pavić (1859.-1929.), profesor crkvene povijesti u Sjemeništu u Đakovu, i autor nekoliko djela iz područja povijesti.

⁴ *Josip Juraj Strossmayer biskup Bosansko – Đakovački i Srijemski god. 1850. – 1900.*, Zagreb, 1900. – 1904.

na ponešto iskrivljenom latinskom jeziku, a u drugomu dijelu dio je teksta pisan latinskim, dio hrvatskim, a dio njemačkim jezikom. Pojedini su dijelovi rukopisa popisa nečitki. Na samim spisima, na spisu koji je bio na vrhu fascikla, bio je rukom napisan (naveden) njegov sadržaj. Isti ovaj tekst, samo pisan strojem, nalazio se na »čelu« svežnjica sa spisima, na malom papiru.

Sam tekst popisa nije potpisan, no Koščak u svojoj knjizi⁵ navodi da je ovaj popis načinio Matija Pavić. Koščak u svojoj knjizi navodi i podatak da je Pavić popisao gradivo u 52 svežnja (fascikla), no na pronađenom popisu navedeno su samo 32 fascikla. Je li popis možda bio načinjen u nekoliko navrata, a ovaj pronađeni samo je privremen, nepotpun popis, to se danas ne može utvrditi. Činjenica je da među samim arhivskim gradivom doista postoji gradivo sa fasciklima do broja LI (51)⁶. Donosimo autentičan sadržaj pronađenog popisa⁷:

Fasciculus I.

Acta epporum G. Patačić, Bakić et Čolnić. Protokoll korespondencija Čolnićevih nalazi se u dijec. kancelariji.

Fasc. II. – ovaj je svežanj nepotpun, jer je dio spisa iz njega izvađen i nije nikad vraćen⁸.

Breve unionis dioecesanis ... (nečitko) 1773, Relatio Krtice o dijecezi; Fundationes Capituli et Seminarii od 1781 i 1812. Statimirović o kalendaru i Reliqua acta, in protocollis Cancellarias 1774. – 1815.

Fasciculus III.

Eppi. Rafaj: Familia; Denominatio in Eppum etc.

Fasci. IV.

Synodus dioec. 1821. Synodus nationalis Posonienis (acta ubramque concertie)

Fasc. V.

Denuntiationes contra Rafay de 1823. – 28.

⁵ V. KOŠČAK, *Josip Juraj Strossmayer političar i mecena*, Osijek, 1990., str. 264.

⁶ Nije pronađen fascikl broj 52 (LII), te ne možemo danas odrediti je li postojao 51 ili 52 fascikla. Ako je vjerovati Koščaku, cjeloviti popis imao je 52 fascikla.

⁷ Unatoč zapaženim pogrješkama i nedosljednostima u samom tekstu, donosimo doslovni popis, dakle sa svim pogrješkama.

⁸ Gradivo je iz pojedinih fascikala izdvojeno i nije vraćeno. Pojedini cijeli fascikli nedostaju, pa će to biti navedeno u tekstu, uz sam broj fascikla.

Fasc. VI.

Rafaj – Sokolić (1. Pars)

Fascic VII.

Rafaj – Sučić – Sokolić (II. Pars)

Fascic VIII.

Rafaj: De prioratu Auranae; de Dominis Diacovensi (Corresp.)

Fascic. IX.

Raffay: Dominium Eppale (Instructio pro officialatu de apotheca Diacovar 1817. – 19.)

Fasc. X.

Rafaj: Nova Ecclesia cathedralis (Acta, correspondentiae, descriptio etc.1823.)

Fasc. XI.

Rafaj: Intimata varia dioeces. et dominium concernentia – Aedificia parochialia.

Fasc. XII.

Rafaj: Testamentum; Codicilla; mors etc. (Pars I.)

Fascic. XIII.

Rafaj: Status Massae; Restantiae, Legata etc. (Pars II.)

Fascic. XIV.

Sučić: Nominatio installatio; Candidationes; Sokolić; Diaeta Poson.; Curia Comit. Osiek; Calculum praescissionalis etc.

Fascic. XV.

Seminarium: Acta 1805 – 1880 (Erectio, Rationes; decima Informationes; Studium philosoph; Pazmanium, Germanicum etc)

Fascic. XVI.

Venerab. Capitulum: (Pars I.) Fundatio; etc; horti et ligna focalia canonicorum; Stallum VII⁹; Candidationes 1821 – 29.

⁹ Tekst je nečitak, možda piše i br. VIII.

Fascic XVII.

Ven. Capitulum: (Pars II.) Propositiones pro stallis 1831 – 32; Signa ...¹⁰ (1832); Maxima campana S. Pauli; Domus praebendariorum, etc.

Fascic. XVIII.

Ven. Capitulum: (Pars III.) Propositiones; Sokolić – Kuković, Acta dotatio spectantia ab 1860;

Fascic. XIX

Kuković. Acta ante annum 1834 (Curriculum vitae)

Fasc. XX.

Kuković: candidature variae a clero. Nominatio ipsus Eppi. Kuković

Fascic. XXI.

Kuković: Diaetae 1839 – 43.

Fascic. XXII.

Kuković: Praeparandia – Scholae - Quinquenales – Palatin – Aponji etc.

Fascic. XXIII.

Kuković: Claustrum Sorrowum Misericordiae (Acta ...¹¹ concernentia 1842 – 45).

Fascic. XXIV

Kuković: Dominium Erogationes – Meliorationes – Investitiones – Inventaria.

Fascic. XXV.

Intimata Cameralia 1825 et seqq (Sede Vacante). – Domus eppalis Petrovaradini (Inventar 1834); - Officiales Domini: (Relatio victus). – Ligna pro cassarnis.

Fascic. XXVI.

Intimata regulationem Eppatus concernentia – Computus - Diarium erogationum, Eppi Kuković – ...¹² – Candidationes et propositiones.

¹⁰Nečitko.

¹¹Nečitko.

¹²Nečitko.

Fasc. XXVII.

Strossmayer: Pisma Račkoga, Mrazovića, M. Ožegovića, Preradovića, Kvaternika, Pavlinović, Klaića, Vojnovića i Kvaternika, (Aug. Theinera, Pravila Jugoslavenske akademije: F. Bulić, A. Miškov, ... Pulić)¹³...¹⁴

Fascic. XXVIII

Strossmayer: Dopisi bana Jelačića, Sokolovića, Majnarića – ...¹⁵
Kuševića,...¹⁶

Fasc. XXIX

Biskup J. J. Strossmayer: Pisma Stratimiroviću, Daničiću, Utješenović, Sundečić, Kontić, Atanacković, Subotić, Kušević...

Fasci. XXX

Biskup J. J. Strossmayer: Pisma aristokracije hrv. (Janković, Prandau, Kuen, Elz, Pejačević, etc.)

Fasci. XXXI

Biskup Strossmayer: Pisma (Delphini, ...¹⁷, Bruner, ...etc.)

Fascic. XXXII – ovog fascila nema, uništen je izdvajanjem spisa.

Biskup J. J. Strossmayer: Pisma: Radecki, (Rajner), (Grünne), Rechberg, Thun, Martini, Rieger, Kolovrat, Lubomirski, Andrasy, Sečen, Zichy etc. (Meyse-
nberg, Majlath, Koraconj, Walter, ...) ¹⁸

Fascic. XXXIII. – ni ovog fascikla više nema.

Biskup J. J. Strossmayer: Pisma: (Kanonici sv. Jeronima, Vranicanji – Vončina, Šuhaj, Miškatović, Praus, Skrejšovski etc.)

Fasc. XXXIV. – niti ovaj fascikl više ne postoji.

Biskup J. J. Strossmayer: Pisma (Varia), na kraju Brlić

¹³ Ovaj je dio teksta kasnije dodan – dio je napisan grafitnom olovkom, a dio penkalom. Dodatak, koji smo naveli u zagradi, ne nalazi se na samom popisu, nego na samom arhivskom gradivu (fasciklu sa spisima).

¹⁴ U popisu stoji navedeni tekst, no na samim spisima (fasciklu) stoji tekst: »Pravila Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti«.

¹⁵ Nečitko.

¹⁶ Nečitko.

¹⁷ Nečitko.

¹⁸ Imena navedena u zagradi su dodana kasnije, pisana su penkalom i ne nalaze se na samom popisu, nego na oznaci arhivskoga gradiva.

Fasc. XXXV – ovog fascikl je nepotpun, okrnjen je izvlačenjem gradiva.

Biskup J. J. Strossmayer: Pisma (Književnika: Jagića, Vebera, Kukuljevića, Jurkovića, Ljubića.¹⁹

Kako ovdje popis prestaje, a uvidom u samo gradivo vidljivo je da je Koščak bio u pravu, te da je popis kasnije vjerojatno dopunjen do 52. svežnja, donosimo popis ostalih svežnjeva koji su pronađeni na samom gradivu (na fasciklima):

Fasc. XXXVI. – ovog fascikla nema.

Fasc. XXXVII.

Strossmayer: Tiskopisi / Zakoni, Sabori 1848; 1861; 1865.

Fasc. XXXVIII.

Strossmayer: Zahvala raznih biskupa, Varia politica (1843. – 44; 1848 – 49; 1855), Namjesničko vieće hrv. , 1860, Krajina – Dalmacija – Primorje – Slovenci – Slovaci; Željeznica, Uvjeti združenja s Ugarskom.

Fasc. XXXIX.

Strossmayer: Varia politica, Regnikola deput, Kvaternika (prijedlog), Historičko pravo Hrvatske, K Saboru 1861., Verfassung – odgovor, Utješenović – mišljenje, Savez s Ugarskom

Fasc. XXXX.

Strossmayer: Pisma i okružnice kard. Haulika, Nuncija, Sčitovskog...

Fasc. XXXXI.

Krajina, Promemoria über die Wünseha der Croaten und Slavonien in Bezug aus die Militargranze

Fasc XXXXII.

Strossmayer: Petar Abelić, Telegrami, Pisma i molbe raznih osoba (dobročinstvo J. J. Strossmayera)

Fasc. XXXXIII

Strossmayer: Članci o Balkanu, Škole, Sklad, (Bolnice u Zagrebu)

Fasc. XXXXIV.

Strossmayer: Skupština biskupa u Beču 1856.

¹⁹ Posljednje ime je nečitko napisano, pa podatak nije siguran.

Fasc. XXXXV. – ovaj fascikl nedostaje.

Fasc. XXXXVI.

Strossmayer: Sirotište u Osijeku, Bolnica u Zagrebu

Fasc. XXXXVII.

Biskup se odriče časti velikog župana

Fasc. XXXXVIII

Strossmayer: Kulmer (1849), Rechberg, Šokčević, Zamajskomu, Govori na Saboru 1861., Hoćemo li u Reichsrat?, Resignacija časti velikog župana²⁰, Kvaternik.

Fasc. XXXXIX.

Strossmayer: Adresa Sabora (1866), Govor u Vukovaru kod instalacije za župana, contra Hirtenfeld, Ruvard – Cekuš, Pisma i molbe privatnih osoba.

Fasc L.

Strossmayer: Tomaseo Dalmatincima, Kraus (ministar financija), Mlinarić Tamnica, Pisma raznog sadržaja i molbe

Fasc. LI.

Resignatio bonorum Epps. Facta (1850), Katehete srednjih učilišta, Molbe, Pisma manja

Fasc. LII. – i ovaj fascikl nedostaje.

Umjesto zaključka

Ovo je dakle popis zbirke korespondencije biskupa, koja i danas postoji u Biskupijskom arhivu u Đakovu. Na žalost, ovaj popis nije danas autentičan, jer je tijekom vremena bilo pokušaja pojedinaca da izdvajanjem gradiva iz njegove cjeline slože Strossmayerovu korespondenciju, ili je bilo slučajeva da se gradivo posudi za istraživanje, ali se izdvojeno gradivo (spisi), iako su bili vraćeni u arhiv, više nikad nije vratilo na svoje mjesto... Prvotno stanje gradiva narušeno je i istraživanjem istoga gradiva, jer korišteno gradivo nije uvijek bilo nakon istraživanja vraćeno na svoje mjesto.

²⁰ Ovaj dio svežnja sigurno nedostaje jer ga je netko uzeo i nije vratio na njegovo mjesto.

Treba zamijetiti kako nazivi dijelova fascikala odgovaraju nazivima pojedinih poglavlja u knjizi koji su zajedno napisali upravo Matija Pavić i Milko Cepelić: *Josip Juraj Strossmayer biskup Bosansko – Đakovački i Srijemski god. 1850. – 1900...* Kako je u pisanju ove knjige sudjelovao i sam Pavić, to je gotovo sigurna potvrda da je upravo on, načinio prvi popis korespondencije Đakovačkih i Srijemskih biskupa, za potrebe svoga istraživanja.

Danas je zbirka »Korespondencija Đakovačkih i Srijemskih biskupa« složena u arhivske kutije prema zatečenom stanju, i stanje gradiva dijelom odgovara ovdje navedenom popisu. Na žalost, gradivu koje je najviše istraživano (Strossmayerova korespondencija) je i najviše uništen prvotni red.²¹ Zbog zatečenog stanja predstoji dug i težak put do uspostavljanja kakvog takvog reda, posebice u Strossmayerovoj korespondenciji. Prikazani je popis privremena pomoć istraživačima koji će istraživati u Biskupijskom arhivu u Đakovu, dok se gradivo ne složi i ne načini novi popis.

Literatura:

Hrvatski leksikon, I. svezak A – K, Zagreb, 1996.

Hrvatski leksikon, II. Svezak L – Ž, Zagreb, 1997.

JARM, Antun, *Dijecezanski svećenici koji su djelovali na sadašnjem području Biskupije Đakovačke i Srijemske od 1701. do 2003. godine*, Đakovo, 2003.

PAVIĆ, Matija, CEPELIĆ, Milko, *Biskup Josip Juraj Strossmayer*. Reprint, Đakovo, 1994.

KOŠČAK, Vladimir, *Josip Juraj Strossmayer političar i mecena*, Osijek, 1990.

ŠULJAK, Andrija, *Studij crkvene povijesti i patrologije* u: *Diacovensia* 4(1996.), br. 1., str. 95.-108.

SPILETAČ, Andrija, + *Monsignor Matija Pavić* u: *Glasnik biskupija Bosanske i Srijemske* 57(1929.), br. 22., str. 178.-180.

²¹ Najveći dio Strossmayerove korespondencije složen je kronološki, prema godinama, dio prema korespondentima (po prezimenima osoba koje su slale pisma), dio tematski, a dio prema ovome navedenom popisu.

***THE OLD LIST OF THE BISHOPS' CORRESPONDENCE
COLLECTION AT THE DIOCESAN ARCHIVE IN ĐAKOVO***

Vlatko Dolančić, Đakovo

Summary

The Diocesan Archive in Đakovo, among its funds and collections, also possesses the collection of the correspondence of the bishops of the Diocese of Đakovo and Srijem. The correspondence hasn't been organised up to these days due to the large quantity of the archive material. There is, nevertheless, a list of the collection contents partially made and organised by Matija Pavić. The list being incomplete contributed with time to certain degree of disorder of this complex material. Since some scholars used the mentioned, still unpublished list, as a reference on several occasions, the text to follow provides the authentic copy of the list of correspondence of the bishops of the Diocese of Đakovo and Srijem, written by Matija Pavić.

Key words: *correspondence, archives, bishops of Đakovo and Srijem, Matija Pavić.*